

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Бень Я.О.

аспірантка,

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

ПРОГРАМА РОЗШИРЕНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ НАТО: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

1 листопада 2019 р. Україна звернулася до НАТО з проханням про участь у Програмі розширених можливостей (NATO's Enhanced Opportunities Program – EOP). У січні 2020 р., на виконання доручення Президента України, Україна офіційно подала заявку на участь у згаданій Програмі. 12 червня 2020 р. Україна стала її учасником. Рішення Альянсу щодо України стало визнанням значного внеску нашої держави в міжнародну безпеку, зокрема шляхом участі у місіях під проводом НАТО, Силах реагування НАТО та відповідних навчаннях і тренуваннях.

Рішення України щодо участі в EOP відповідає Конституції України, а також нормативно-правовим актам з питань національної безпеки і оборони. Зокрема, у Законі України від 21.06.2018 р. «Про національну безпеку України» в якості одного з фундаментальних національних інтересів України визначено «інтеграцію України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» (ст. 3) [3]. У Стратегії національної безпеки України від 14.09.2020 р. повторно наголошено, що пріоритетом національних інтересів України є «розвиток особливого партнерства з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття повноправного членства України в НАТО» (п. 6) [4].

В історичному сенсі Програма розширених можливостей НАТО була започаткована на саміті Альянсу в Уельсі в 2014 р. З того часу до Програми були залучені Австралія, Грузія, Фінляндія, Йорданія та Швеція. В геополітичному сенсі ці країни є різними, проте увага Альянсу до них є цілком виправданою [6]. Ефект взаємодії сторін, що працюють у межах EOP, є наступним: для Грузії – це забезпечення підтримки операцій НАТО у чорноморському та кавказькому регіонах, для Йорданії та Австралії – підтримка інтересів Альянсу відповідно на

Близькому Сході та в Індійсько-Тихоокеанському регіоні, для Швеції й Фінляндії – стримування Російської Федерації у Північній Європі та в Арктиці.

ЕОР дозволяє країні-партнеру досягти так званої секторальної (оперативної) взаємосумісності з НАТО (на рівні системи логістики, зв'язку, управління військами, конкретними родами військ тощо). Крім того, ЕОР відкриває перед країнами-членами низку особливих можливостей взаємодії з Альянсом [5].

Разом з тим, ЕОР не є «прямою перепусткою» держави-учасниці до членства в Альянсі. Країна, що стала учасником цієї програми, отримує додаткові можливості розвитку сектору безпеки і оборони, досягнення сумісності національних збройних сил зі збройними структурами НАТО, оптимізації системи державного управління відповідно до західних рекомендацій, реформування безпекової та оборонної сфер в цілому. Рішення щодо членства в НАТО як правило пролягає через План дій щодо членства (ПДЧ), який розробляється Альянсом для кожної конкретної країни-кандидата. У випадку з Україною ЕОР здатна суттєво посприяти прискоренню процесу розробки ПДЧ та його наступному втіленню, проте аж ніяк не виступає заміником цього важливого документу. Відповідно, державному керівництву слід мати на увазі тісну залежність, але не організаційну тотожність двох важливих кроків на шляху євроатлантичної інтеграції України – Програми розширених можливостей НАТО (реалізовано) та Плану дій щодо членства в НАТО (планується для реалізації). Програма та План є тісно пов'язаними, проте не взаємозамінними.

Нові можливості України як члена Програми розширених можливостей НАТО є беззаперечними [2]. Зокрема, дієвим механізмом взаємодії сторін стають політичні консультації з керівництвом Альянсу на рівні міністрів оборони (міністрів закордонних справ). Україна може брати участь у плануванні операцій НАТО. Україна отримує допуск до всіх навчань Альянсу, досвіду практичного застосування сил і засобів НАТО. Реальністю стає пріоритетна сертифікація вітчизняних сил і засобів оборонного призначення відповідно до стандартів Альянсу. Представники України зможуть призначатися на посади в штаб-квартирі та командних структурах НАТО. Україна матиме поглиблений обмін розвідданими з країнами членами Альянсу. Участь у Програмі передбачає поглиблення співпраці з підтримки безпеки в акваторії Чорного моря. Крім того, Програма передбачає спільну протидію кіберзагрозам, міжнародному тероризму та організованій злочинності.

Як вважають у Центрі воєнної політики та політики безпеки (Україна), пріоритетними сферами участі України в Програмі розширених можливостей НАТО мають стати [1]:

1. Демонстрація Україною чітко артикульованого наміру вступу до НАТО, який багатьма політичними силами артикулюється як справа найближчих років.

2. Використання участі в ЕОР для збільшення та посилення українського представництва в керівних структурах НАТО.

3. Посилення через участь в ЕОР аргументів для приєднання до Плану дій щодо членства (ПДЧ).

4. Ефективне виконання Річних національних програм (РНП) під егідою Комісії Україна – НАТО.

5. Фокусування уваги керівництва Альянсу, причорноморських країн НАТО (Болгарії, Румунії, Туреччини) на питаннях забезпечення безпеки в акваторії Чорного моря.

6. Більш активне залучатися до процесу підготовки нової Стратегічної концепції НАТО.

7. Ініціювання необхідності оновлення документа НАТО, який регулює розширення Альянсу (*Дослідження щодо розширення НАТО, Study on NATO enlargement, від 1995 року*).

8. Налагодження більш тісної безпекової і оборонної співпраці з Грузією, як учасницею ЕОР.

На наш погляд, до цього слід додати відкриття реальних можливостей ознайомлення представників НАТО з досвідом Збройних Сил та інших державних збройних формувань, який Україна набула в ході гібридної війни, розв'язаної РФ проти нашої країни у 2014 р. Це може бути як безпосередній досвід організації оборонної та безпекової діяльності, так і досвід протистояння з РФ у сфері інформаційних (інформаційно-психологічних) впливів на політичне керівництво та населення демократичних країн.

Для України залучення до ЕОР є важливим як визнання її зусиль щодо модернізації Збройних Сил для досягнення стандартів Альянсу. Для НАТО – це підтвердження безпекового й оборонного співробітництва з Україною. Для РФ – це демонстрація провалу її агресивної політики щодо утримання України в орбіті кремлівського впливу.

Курс України на членство в НАТО залишається незмінним. Статус партнерства в ЕОР не впливає на рішення щодо членства країни в Альянсі. Втім, сам факт участі в цій Програмі свідчить про визнання країнами Північноатлантичного альянсу значного прогресу України у реформуванні відповідних державних інституцій, зокрема сектору безпеки і оборони.

Даний крок Української держави слід розцінювати не як окремий епізод її прозахідного курсу, а як важливий елемент цільного механізму євроатлантичної інтеграції, який формується з 90-х років.

Участь України у Програмі розширених можливостей НАТО у непрямій формі засвідчує позитивне сприйняття більшістю держав Альянсу позиції Києва з питань стримування російської агресії. Інформаційна складова цієї агресії з 2014 р. спрямовується не лише проти України, а й проти західних демократичних держав, ЄС і НАТО в цілому. Україна виступає «першим ешеленом» подібного стримування, чого не можуть не помічати західні партнери.

Й наостанок. У тому, що згадане рішення Альянсу відбулось саме 12 червня, присутній чітко позначений політичний символізм, який досить часто застосовують західні держави: це був День Росії (День прийняття декларації про державний суверенітет РРФСР – державне свято РФ). Реакція Кремля була прогнозовано негативною. Проте об'єктивні історичні процеси, до яких належить повернення України до сім'ї європейських народів (у тому числі в інституційному вимірі), можливо лише загальмувати, але не зупинити.

Список використаних джерел:

1. Пріоритетні сфери Програми розширених можливостей НАТО. URL: <http://defpol.org.ua/index.php/aleia-heroiv/675-priorytetni-sfery-prohramy-rozshyrenykh-mozhlyvostei-nato> (дата звернення: 20.03.2021).
2. Програма розширених можливостей НАТО: в Міноборони назвали «плюси» для України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3069529> (дата звернення: 20.03.2021).
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#> (дата звернення: 18.03.2021).
4. Про Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : Указ Президента України від 14.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#> (дата звернення: 20.02.2020).
5. Україна отримала статус члена Програми розширених можливостей НАТО. Інформація МЗС України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala> (дата звернення: 24.03.2021).
6. Хотин Р. Програма розширених можливостей НАТО: до якого клубу приєдналася Україна? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/prohramarozshyrenykh-mozhlyvostej-nato/30671975.html> (дата звернення: 25.03.2021).